

11 באפריל 2013
ל' ניסן תשע"ג

לכבוד

מר בנימין נתניהו
ראש הממשלה

מר יאיר לפיד
שר האוצר

מר מאיר כהן
שר הרווחה והשירותים החברתיים

באמצעות פקס

שלום רב,

הנדון: מניעת פגיעה בקצבאות ילדים

1. ראשית, ברצוננו לברככם על המינויים ולאחל לכם כהונה פורייה ומשמעותית בתפקידיכם.
2. שנית, אנו פונים אליכם בבהילות לאור הדיווחים בכלי התקשורת בדבר כוונה לקצץ בקצבאות הילדים במסגרת תקציב המדינה הקרוב, ומבקשים את התערבותכם הדחופה למניעת מהלך זה.
3. לטעמנו, עובר לקיצוץ כלשהו במערך התמיכה שנותנת המדינה לתושביה, יש להגדיר ולכונן מנגנון מקצועי לבחינה כוללת ומקיפה של מערך התמיכה והקצבאות. במסגרת זו יש לבחון את מטרתן של קצבאות הילדים והאם הן משיגות מטרות אלו, חשיבותן עבור המוטבים בפועל, גובהן ביחס למטרתן, חלופות אפשריות וכיוצ"ב.
4. נוסף על כך, אנו סוברים, כמו מומחים רבים בתחום, כי מנגנון זה צריך להתבסס על בסיס חישוב כלל הצרכים וההוצאות בפועל לשם קיום הולם בכבוד ולא כפי שנעשה כיום, כאשר מרבית הקצבאות, ובכללן קצבת הילדים, נקבעות באופן שרירותי ואינן מבוססות על פרמטרים הרלוונטיים לצורכי מוטביהן.¹
5. מן הדיווחים בתקשורת עולה, כי הקיצוץ האמור בקצבאות הילדים ייעשה על ידי השוואת גובה הקצבה עבור כל ילד לגובה הקצבה בעבור ילד ראשון, קצבה נמוכה ביותר – העומדת על סך 175 ₪.
6. מדובר בהחלטה פוגענית ביותר. על פי הערכות המוסד לביטוח הלאומי, הקיצוץ המוצע בקצבאות הילדים יוריד כ-40,000 ילדים נוספים אל מתחת לקו העוני,² זאת נוסף על כ-

¹ לדוגמא, כנגזרת של השכר הממוצע במשק.

² ד"ר דניאל גוטליב, סמנכ"ל למחקר ותכנון במוסד, ראיון לערוץ 2, 2013.4.6.

860,900 ילדים החיים כיום מתחת לקו העוני.³ השלכות קיום בעוני על ילדים נוגעות למגוון היבטי חייהם, והן בעלות השפעות מרחיקות לכת על בריאותם, השכלתם ויכולתם להתפתח ולצאת ממעגל העוני. בכך הן יוצרות חסם משמעותי לקידום מוביליות חברתית.

7. קיצוץ בקצבאות הילדים משמעו פגיעה ישירה בילדים שלרווחתם נועדו קצבאות אלו. פגיעה כזו עומדת אף בניגוד גמור לרוחה של האמנה לזכויות הילד, הרואה בילד ישות אוטונומית הנושאת זכויות משל עצמה, ובניגוד להתחייבויות שלקחה על עצמה ישראל במסגרת האמנה, להבטיח את קיומם בכבוד ואת צרכיהם ההתפתחותיים של כל ילד וילדה.

8. קצבאות הילדים הפכו בשנים האחרונות למקור מחיה מרכזי עבור כלל בני המשפחה החיים בעוני, בוגרים וילדים גם יחד. דבר זה אירע, בין השאר, כיוון שסך קצבאות הקיום הניתנות לעניים בישראל אינו נותן מענה הולם לצרכים הבסיסיים ביותר. כך למשל, קצבת הבטחת הכנסה למשפחה ובה שני הורים ושני ילדים עומדת על 2,804 ₪ בלבד. משמעות הדבר היא שקצבאות הילדים משמשות בפועל לקיום בסיסי לכל דבר ועניין. במצב זה, לא ניתן להתייחס אליהן כאל מותרות או תוספות שניתן לקיים בלעדיהם חיים בכבוד.

9. כיום, ההוצאה המשוקללת על סיוע למשפחות בישראל נמוכה בכ-25% מהממוצע במדינות ה-OECD.⁴ נוסף על כך, מעל ל-40% מהילדים בגיל 0-17 בישראל נמצאים בסיכון לחיות בעוני, שיעור הכפול מהממוצע במדינות ה-OECD.⁵ קיצוץ בקצבאות הילדים יגדיל עוד יותר את הפערים בין ישראל למדינות מתוקנות.

10. הדיווחים השונים אף מלמדים, כי אחת ממטרות הקיצוץ בקצבאות הילדים היא עידוד אנשים לעבוד למחייתם, וצמצום תלותם בתמיכת המדינה. עם זאת, נראה כי מטרה זו, הראויה כשלעצמה, לא תושג על ידי הקיצוץ האמור, מן הטעמים הבאים.

11. משק העבודה הישראלי סובל ממחסור במקורות תעסוקה הולמים, בעיקר בפריפריה, והממשלה אינה עושה די לשם פיתוח מקורות תעסוקה חדשים או לשם הכשרת עובדים. 35.4% מן העובדים העניים,⁶ **העובדים כשכירים במשרה מלאה**, משתכרים שכר הנמוך משכר המינימום.⁷ לפיכך, משמעות הקיצוץ הצפוי עבור משפחותיהם של עובדים עניים אלו, **ואפילו שני ההורים עובדים במשרה מלאה**, היא פגיעה קשה בכלכלתם ובכבודם, והוא אינו תורם דבר וחצי דבר לעידוד תעסוקה.

12. יתר על כן, הפגיעה תהיה חריפה במיוחד במשפחות מרובות ילדים. אף ששיעורן של משפחות המונות חמישה ילדים ומעלה הוא קטן יחסית, ועומד על 9% בלבד מכלל

³ דו"ח העוני והפערים החברתיים, המוסד לביטוח לאומי, ע"מ 5, אוקטובר 2012

⁴ אורלי אלמגור-לוטן, סיוע ציבורי למשפחות עם ילדים קטנים במדינות ה-OECD, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 8.12.2011.

⁵ נתונים נבחרים מתוך דוח "פני החברה בישראל" מס' 5, הודעה לעיתונות, למ"ס, 17.12.2012.

⁶ הנתונים מתייחסים להגדרת עוני לאחר התערבות המדינה, היינו, לאחר תשלומי ההעברה וההטבות השונות.

⁷ הערה 3 לעיל בעמ' 50.

המשפחות מקבלות הקצבאות, אסור לפגוע דווקא במשפחות אלו, בהן שיעור העוני גבוה ועל כן הפגיעה בהן תהיה חמורה במיוחד. כידוע, רבות ממשפחות אלו הן חרדיות וערביות, ולפיכך מדובר בפגיעה לא רק באוכלוסייה הענייה ביותר במדינת ישראל, אלא גם בפגיעה סקטוריאלית, באוכלוסיות הסובלות במיוחד ממחסור במקורות תעסוקה ראויים, וללא שניתנים להן כלים להיאבק בעוניין.

13. נוסף על כך, כל עוד המדינה אינה מספקת לנשים אפשרות לצאת לעבוד באופן שיהלום את צרכיהן כאמהות, ובמיוחד כאשר מדובר באמהות למספר רב של ילדים ובאמהות יחידניות,⁸ הרי שבתנאי משק העבודה והמענה שנותנות כיום מסגרות החינוך, נשים אלו ממילא אינן יכולות לעבוד ובוודאי שלא במשרה מלאה. לפיכך, פגיעה שרירותית בהכנסותיהן מהווה כלפיהן וכלפי ילדיהן כלי פוגעני במיוחד.

14. למותר לציין, כי אם מדובר בכלי שמטרתו הגבלת ילודה, הרי שהוא פסול מסיבות שונות, כל שכן כאשר הוא פוגע קשות בילדים קיימים. בהקשר זה חשוב להוסיף, כי מחקרים הראו שצמצום גובה הגמלה ממילא אינו מהווה תמריץ להקטנת ילודה בקרב אוכלוסיות בהן למשפחות יש מספר גבוה של ילדים מסיבות של מסורת ואמונה.

15. על רקע האמור לעיל, אנחנו קוראים לכם לפעול כאמור לבחינה מקיפה של מערך הקצבאות, ובמסגרת זו קצבאות הילדים, על בסיס חישוב כלל הצרכים לשם קיום הולם בכבוד. עד שבחינה כזו לא תעשה, אסור לפגוע בקצבאות הילדים או בכל קצבת תמיכה אחרת.

בברכה,

דבי גילד-חיו	עו"ד משכית בנדל
מקדמת מדיניות וחקיקה	ראש תחום רווחה וקיום בכבוד
האגודה לזכויות האזרח	האגודה לזכויות האזרח

העתקים:

שרי ממשלת ישראל, באמצעות דואר אלקטרוני

חברי כנסת ישראל, באמצעות דואר אלקטרוני

⁸ אמהות יחידניות הן קבוצה הנמצאת בסיכון גבוה לחיות בעוני. בשנת 2010, שיעור משקי הבית בישראל של משפחות חד-הוריות עם ילדים תלויים הנמצאים בסיכון לעוני, עמד על 43%. מתוך: ישראל בהשוואה למדינות ה-OECD ולמדינות האיחוד האירופי (EU), נתונים נבחרים מתוך דוח "פני החברה בישראל" מס' 5, הודעה לעיתונות, למ"ס, 17.10.2012.